

વીર નર્મદ દક્ષિણ ગુજરાત યુનિવર્સિટી
યુનિવર્સિટી કેમ્પસ, ઉધના મગદલ્લારોડ, સુરત ૩૯૫૦૦૭
એમ. એ. સંસ્કૃત રેગ્યુલર

CBCS પ્રમાણેનો

સેમિસ્ટર ૧ અને ૩ નો અભ્યાસક્રમ (પાઠ્યક્રમ)

(શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૨૩-૨૦૨૪ થી અમલમાં)

M.A. Sem-I

CCT- 01

Credit-04

Core Course

Total Marks - 50

Paper -1

Sanskrit Classical Literature (Mahakavya)

સંસ્કૃત લલિત સાહિત્ય મહાકાવ્ય

નિર્ધારિત કૃતિ નૈષધચરિતમ્ સર્ગ ૧ નિયતાંશ

ઉદ્દેશ: સંસ્કૃત મહાકાવ્યોની વિશેષતાઓ વિદ્યાર્થીઓના ધ્યાન પર લાવવી. મહાકાવ્યમાં વ્યક્ત પ્રસ્તુત સાહિત્યિક તત્વોનું અન્વેષણ કરતાં વિદ્યાર્થીને શીખવવું અને સાહિત્યના રસાસ્વાદની પદ્ધતિ શીખવવાનો ઉદ્દેશ્ય છે.

Unit-I શ્રી હર્ષ કવિ પરિચય, જીવન, કૃતિઓ, સંસ્કૃત કાવ્ય સ્વરૂપ, પરિચય અને કૃતિલક્ષી મૂલ્યાંકન (૧૩)

Unit-II નૈષધચરિત શ્લોક ૧ થી ૪૮ (૧૨)

Unit-III નૈષધચરિત શ્લોક ૪૯ થી ૯૬ (૧૩)

Unit-IV શ્લોક ૯૭ થી ૧૪૫ (૧૨)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ: મહાકાવ્યની ઉત્પત્તિ અને વિકાસ, પદ્યકાવ્યના પ્રકારો, મહાકાવ્યના લક્ષણો, નૈષધચરિતનું મહાકાવ્ય તરીકે મૂલ્યાંકન, કૃતિઓની સાહિત્યિક વિશેષતાઓ કૃતિનું સર્વાંગી વિવેચન શ્રીહર્ષ ની કવિગત વિશેષતા તથા સંસ્કૃત મહાકાવ્યક્ષેત્રે પ્રદાન, કૃતિલક્ષી વિવેચન

સંદભગ્રંથો:

૧. નૈષધચરિતમ્ આચાર્ય શેષરાજરેગ્મી, ચૌખમ્બા, વારાણસી
૨. સંસ્કૃત મહાકાવ્ય કી પરંપરા કેશવરામ મૂસલગર્ગાવકર
૩. નૈષધપરિશીલન ડૉ. ચંડિકાપ્રસાદ શુક્લ.
4. Indian Kavya Literature A. K. Warder, Delhi
5. History of Sanskrit Literature A.B. Keith.
6. A. New History of Sanskrit Literature - Krishna Chaitanya

R M Patel

M.A.Sem -I

CCT-02

Credit -04

Core Course

Total Marks -50

Paper -II

Vaidic Literature (Ved Sanhita)

निर्धारित कृति ऋग्वेद नियतांश तथा अथर्ववेद नियतांश

ઉદ્દેશ: સંસ્કૃત સાહિત્યમાં આઘ સ્થાન ધરાવતા વેદનો ભાષાકીય અને વિષયવસ્તુગત કરાવવાનું અહીં લક્ષ્ય છે. સંસ્કૃત ભાષાના બે પ્રવાહ છે. વૈદિક સંસ્કૃત અને લૌકિક સંસ્કૃત. તે પૈકી વેદમંત્રોના અભ્યાસથી વૈદિક સંસ્કૃત ભાષાથી વિદ્યાર્થી પરિચિત થશે. વળી, વૈદિક સાહિત્ય અને લૌકિક સાહિત્યનો પારસ્પરિક સંબંધ પણ વિદ્યાર્થી જાણી શકે, એ હેતુથી આ પાઠ્યક્રમ વિચારવામાં આવ્યો છે.

યુનિટ ૧. ઋગ્વેદ નિયતાંશ મંડલ ૧ સૂકત ૩૨, ૫૦, ૧૧૫, ૧૫૪.	૧૩
યુનિટ ૨. ઋગ્વેદ નિયતાંશ મંડલ ૭ સૂકત ૧. થી ૬ અને ૧૮	૧૨
યુનિટ ૩. ઋગ્વેદ નિયતાંશ મંડલ ૭ સૂકત ૩૩, ૩૫, ૫૦, ૫૪, ૫૫, ૮૩,	૧૩
યુનિટ ૪. અથર્વવેદ નિયતાંશ ૧.૪ આપાં ભેષજ્યસૂકતમ્, ૧.૨૯ રાષ્ટ્ર સંવર્ધનસૂકતમ્, ૩.૧૨ શાલાનિર્માણસૂકતમ્, ૩.૧૮ વનસ્પતિસૂકતમ્, ૪.૧૬ સત્યાનૃતસમીક્ષકવરુણસૂકતમ્ તથા ૫.૧૩ સર્પવિષનાશનસૂકતમ્	૧૨

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ: વેદના સંહિતાઓનો પરિચય, નિયત સૂકતોનો

સર્વગ્રાહી અભ્યાસ, તે તે દેવતાઓનું સ્વરૂપ, વૈદિક સૂકતમાં પ્રસ્તુત

દર્શનનો વિમર્શ, વૈદિક ભાષા અને છંદનો પરિચય, પદપાઠ અને સંહિતાપાઠના નિયમો અને વેદની પ્રાથનાઓના વિષયો.

સંદર્ભગ્રંથો:

૧. ઋગ્વેદ પરિચય પ્રો. ગૌતમ પટેલ, અમદાવાદ
૨. ઋગ્વેદ સં. એચ. ડી. વેલણકર, વૈદિક સંશોધન મંડલ, પૂના
૩. વૈદિકસૂકતસંગ્રહ સાયણભાષ્યસહિત સં. પ્રો. વસન્તકુમાર મ. ભટ્ટ
૪. અથર્વવેદભાષ્યમ્ સં. દામોદર સાતવળેકર, પારડી, વલસાડ
૫. વૈદિક સાહિત્ય ઔર સંસ્કૃતિ પ્રો. બંલદેવ ઉપાધ્યાય
૬. વૈદિક વ્યાકરણ સં. એમ. એલ. બી. ડી., દિલ્લી.

D. M. Patel

M.A.Sem -I

CCT

Credits -04

Core Course

Total Marks -50

Paper -III

Indian Philosophy

ભારતીય દર્શન પરિચય

નિર્ધારિત કૃતિ શ્રીપાતંજલયોગદર્શનમ્ નિયતાંશ સાધનપાઠ

ઉદ્દેશ: ભારતીય દર્શનોમાં યોગદર્શન મહત્વનું છે. તેનો સંબંધ પ્રત્યેક નાના મોટા માનવ સાથે છે. આ યોગ દર્શન ઇહલોક અને પરલોક બંનેમાં સફળતા મેળવવાના ઉપાયો શીખવે છે. આ ઉપાયોને અહીં યોગના અંગ કહેવામાં આવ્યાં છે. આવાં અંગો આઠ છે. આ આઠેય અંગોથી વિદ્યાર્થી પરિચિત થાય અને ભારતીય દર્શનની મહત્તાને સમજતો થાય તેવા ઉદ્દેશ્ય સાથે આ પાઠ્યક્રમ વિચારવામાં આવ્યું છે

યુનિટ ૧. શ્રીપાતંજલયોગદર્શન નિયતાંશ સાધનપાઠ સૂત્ર ૧ થી ૧૨ સૂત્ર	૧૩
યુનિટ ૨. શ્રીપાતંજલયોગદર્શનમ્ નિયતાંશ સાધનપાઠ સૂત્ર ૧૩ થી ૨૪ સૂત્ર	૧૨
યુનિટ ૩. શ્રીપાતંજલયોગદર્શનમ્ નિયતાંશ સાધનપાઠ સૂત્ર ૨૫ થી ૩૪ સુધી	૧૩
યુનિટ ૪. શ્રીપાતંજલયોગદર્શનમ્ નિયતાંશ સાધનપાઠ સૂત્ર ૩૫ થી ૫૫ સુધી.	૧૨.

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ: વૈદિક દર્શનોનો પરિચય, દર્શનશાસ્ત્રમાં યોગદર્શનનું સ્થાન, યોગસૂત્રના રચયિતા, તેમનો સ્થિતિકાળ, યોગના આઠ અંગોનો પરિચય, યોગસૂત્રોનાં અર્થઘટનો, યમાદિનું સ્વરૂપ, ઇશ્વરનું સ્વરૂપ, કલેશ અને વૃત્તિઓનું સ્વરૂપ વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રંથ:

૧. યોગદર્શનમ્ ગુજરાત અનુવાદ. સં. સ્વામી સત્યપતિ, દર્શન યોગ મહાવિદ્યાલય, રોજડ

૨. હિન્દુ તત્ત્વજ્ઞાનનો ઇતિહાસ દુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી

૩. સાંખ્ય યોગ દર્શન સં. નગીન ભાઈ શાહ, યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ.

૪. ભારતીય તત્ત્વજ્ઞાનની રૂપરેખા ખંડ ૩ દર્શનયુગગુજ. અનુ. પ્રો. ઇન્દુકલા ઝવેરી, ગુજરાત વિદ્યાસભા,

અમદાવાદ.

૫. પતંજલિનાં યોગસૂત્રો સં. રામકૃષ્ણ ટી. વ્યાસ, સંસ્કૃત સાહિત્ય અકાદમી ગાંધીનગર.

D m Patel

M.A.Scem I

ECT -01-2

Credit-04

Elective Paper-4B

Total Marks-50

Vedant Philosophy

વેદાન્તશાસ્ત્ર

નિર્ધારિત કૃતિ બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય નિયતાંશ સ્મૃતિપાઠ અને આત્મબોધ

ઉદ્દેશ: ભારતની દર્શન તત્ત્વજ્ઞાનની પરંપરાનો પરિચય કરાવવો. તત્ત્વ જ્ઞાનની પરંપરાના આદિગુરુ આચાર્ય શંકરાચાર્યના સિદ્ધાન્તોનો પરિચય કરાવવાનું લક્ષ્ય છે. એ સાથે સૂક્ષ્મ એવું તત્ત્વજ્ઞાનનું જે રીતે સરળ ભાષામાં અને પદ્યશૈલીમાં રજૂ કરવામાં આવ્યું છે, તેનો પણ વિદ્યાર્થીઓને પરિચય થાય, તે ઉદ્દેશ છે.

યુનિટ ૧. બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય નિયતાંશ સ્મૃતિપાઠ અધિકરણ ૧ થી ૬ સુધી	૧૩
યુનિટ ૨. બ્રહ્મસૂત્રશાંકરભાષ્ય નિયતાંશ સ્મૃતિપાઠ ,અધિકરણ ૭ થી ૧૩ સુધી.	૧૨
યુનિટ ૩. આત્મબોધ શ્લોક ૧ થી ૪૩	૧૩
યુનિટ ૪. આત્મબોધ શ્લોક ૪૪ થી ૬૮	૧૨

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ:

બ્રહ્મસૂત્રની રચના અને તેમનું સ્વરૂપ, બ્રહ્મસૂત્ર ઉપરનાં ભાષ્યો, તેમાં આવતાં અધિકરણોનાં લક્ષણો, બ્રહ્મસૂત્રનું અનુબંધ ચતુષ્ટય, શાંકરવેદાંતના પ્રમુખ સિદ્ધાંતો, સ્મૃતિપાઠનું વિષયવસ્તુ, આત્મબોધ શીર્ષક, અનુબંધ ચતુષ્ટય આત્મબોધ પ્રેરણાસ્ત્રોત, વ્યાખ્યા, તાત્પર્યલિંગ, સાધનચતુષ્ટય, ગુરુમાહાત્મ્ય, મોક્ષવિચાર, અધ્યાસ, સદ્યમુક્તિ વિદેહમુક્તિ, વિવેકીનું સ્વરૂપ, તત્ત્વમનું અભેદચિંતન.

D M Patel

M.A.Sem-I

FCT- 01.3 (Paper 5)

Credit- 04

Inter/ Multi Disciplinary Course

Total Marks- 50

Puran & Itihas (history)

पुराण अने इतिहास

निर्धारित कृति मत्स्यपुराणम् नियतांश

ઉદ્દેશ : સંસ્કૃતસાહિત્યની દૃષ્ટિએ પુરાણ અને ઇતિહાસનો વિદ્યાર્થીને પરિચય પ્રાપ્ત થાય, ઇતિહાસ અને ધર્મ શાસ્ત્ર વચ્ચેનું અન્તર કરવાની દૃષ્ટિ વિકસિત થાય, તથા પુરાણગત પ્રસંગોમાં નિહિત વિવિધ અર્થઘટનોથી વિદ્યાર્થી પરિચિત બને તે માટે આ પાઠ્યક્રમ વિચારાયો છે. આથી પ્રાચીન ભારતીય ઇતિહાસ અને પૌરાણિક ધર્મશાસ્ત્રનો વિદ્યાર્થી સુપેરે પરિચિત થઈ શકશે.

યુનિટ ૧. મત્સ્યપુરાણ નિયતાંશ અ. ૧ થી ૧૬ અનુવાદ, સમજૂતી સાથે	(૧૩)
યુનિટ ૨. મત્સ્યપુરાણ નિયતાંશ અ. ૨૩ અને ૨૪	(૧૨)
યુનિટ ૩. મત્સ્યપુરાણ નિયતાંશ અ. ૪૫ થી ૪૭	(૧૩)
યુનિટ ૪. મત્સ્યપુરાણ નિયતાંશ અ. ૫૩	(૧૨)

અભ્યાસક્રમના મુદ્દાઓ: પુરાણસાહિત્યનો પરિચય, પુરાણના વિષયો, પુરાણ ધર્મશાસ્ત્ર તરીકે ઇતિહાસ અને રચનાકાળ, પુરાણનાં પાંચ લક્ષણો, મહાપુરાણનાં દશ લક્ષણો, મત્સ્યપુરાણનો રચનાકાળ, વિષયવસ્તુ પુરાણસાહિત્યમાં તેનું સ્થાન, તથાનિયતાંશ મત્સ્યપુરાણમાં આવતા પ્રસંગો અને તેમના અર્થઘટનો.

સંદર્ભગ્રંથો:

૧. પુરાણ વિમર્શ લે. બલદેવ ઉપાધ્યાય
૨. મત્સ્યપુરાણ ડૉ. કમલેશ ચોકસી, સરસ્વતી પ્રકાશન, અમદાવાદ

D M Patel